

Kære Mette Bock

Først og fremmest til lykke med udnævnelsen. Vi er meget glade for, at du har overtaget posten som kulturminister, da vi håber, at du vil kunne hjælpe os med de problemer, der er i forbindelse med, at Rigsarkivet i stigende grad hindrer den frie og lige adgang til vores fælles kulturarv, nemlig deres arkivalier.

Det er desværre et generelt problem.

Vi er en forening – Foreningen Læsesal til Aarhus – som blev startet i forbindelse med, at Rigsarkivet ville lukke Erhvervsarkivet i Århus. Vi repræsenterer faghistorikere, lokalhistorikere, slægtsforskere og de historiestuderende. Desuden har vi et positivt samarbejde med byens kulturrådmand Rabih Azad-Ahmad og med byens kulturdvalg.

Alle har forsøgt at komme i dialog med rigsarkivar Asbjørn Hellum, men uden held. Derfor må der højere magter til.

Jeg skal kort ridse sagen op.

Med udgangen af 2015 blev Erhvervsarkivet nedlagt. Den store og uvurderlige håndbogsbogsamling blev splittet for alle vinde, og arkivalierne blev flyttet til Viborg.

Forud gik en lang proces, hvor rigsarkivaren længe henholdt sig til fugtproblemer i bygningen som den afgørende faktor, men til sidst måtte erkende, at der var tale om en spareøvelse. Der blev stillet en lang række spørgsmål til Folketingets Kulturdvalg – der var samråd i Folketinget – der var henvendelser til ministeren – sagen kørte i medierne (desværre kun i de lokale) – kulturrådmand og kulturdvalg i Århus var inde over sagen: Alt var forgæves. Erhvervsarkivet blev nedlagt.

For det historiske miljø i Århus var det en katastrofe. Byens stadsarkiv er ganske nyt, og derfor har Erhvervsarkivet i alle årene i realiteten også fungeret som et stadsarkiv for Århus, hvor byens foreninger, virksomheder og personer har afleveret deres arkiver i den sikre forvisning, at de ville blive i Århus.

På Erhvervsarkivet havde historikere og historisk interesserede i Århus ikke blot adgang Erhvervsarkivets materiale, men også til arkivmateriale indlånt fra andre arkiver.

Der er i Århus et rigt historisk miljø. Universitetet har landets største antal historiestuderende – der er forskere og undervisere på universitetet og de andre højere læreranstalter – der er utallige faguddannede historikere – der er mange lokalhistorikere – der er endnu flere slægtsforskere etc. Alle har haft stor glæde af Erhvervsarkivet, og på den måde har mange helt almindelige mennesker været i stand til at fordybe sig i vores fælles fortid – og lige så ofte til at formidle resultaterne videre.

Det har nemlig betydet en udforskning af historien i dens mange, rige facetter. Og resultatet heraf er blevet givet videre til et utal af mennesker i form af bøger, artikler, foredrag, udstillinger, byvandring etc., så rigtig mange mennesker har fået glæde af det, der er kommet ud af arkivstudierne.

Det må da være vigtigt! At landets borgere har adgang til landets kulturarv. At landets historie i al dens mangfoldighed kan blive formidlet videre til landets borgere. Og at vore kommende historikere som studerende lærer at arbejde med kildematerialet, så de kan blive dygtige og kompetente historikere.

Men det kan desværre ikke længere lade sig gøre i Århus. Og endnu værre: Det kan snart heller ikke lade sig gøre i Danmark uden for København.

Så det, der for vores vedkommende begyndte som en lokal sag, har nu desværre udviklet sig til en landsdækkende og en principiel sag:

Er det landets politikere eller en enkelt embedsmand, der bestemmer, i hvor stort omfang landets borgere skal have adgang til deres egen historie?

Der er nemlig nu sket det, at læsesalene på de forskellige afdelinger af Rigsarkivet har fået reduceret deres åbningstider væsentligt (i Åbenrå og Odense til to dage à fem timer om ugen) – samt at man har reduceret adgangen til fjernlån til kun at omfatte arkivalier efter 1850 – og at man har alvorlige planer om helt at stoppe for fjernlån.

Det vil betyde, at arkivstudier kun kan finde sted på de arkiver, der rent fysisk er i besiddelse af de pågældende arkivalier.

Da man inden et besøg kun kan bestille et begrænset antal arkivalier, og da store dele af arkivalierne befinder sig i fjernmagasin, vil det give en masse rejseri og dermed endnu større spildtid. Dette kombineret med det begrænsede antal åbningstimer på arkiverne, rejseudgifter, problemer med at få besøg passet ind i undervisning og andet arbejde, vil bevirke, at alt for mange helt vil opgive at benytte arkivmateriale. Og er det meningen?

Hvorfor bruge en masse penge på at opbevare og registrere (ganske vist ofte ret lemfældigt) en masse materiale, som ingen alligevel kan få adgang til?

Vi hører hele tiden rigsarkivarens undskyldning om, at materialet bliver digitaliseret, og at det derfor bliver tilgængeligt. Ja, meget af det materiale især slægtsforskerne bruger, er blevet digitaliseret, og det er godt. Men alt det materiale, som forskere og andre, der beskæftiger sig med den brede historie, skal bruge – det bliver ikke digitaliseret. Der er digitaliseret mange sider, men hvis man regner det om i procent, er der kun tale om en meget lille procentdel. Meget arkivmateriale egner sig overhovedet ikke til digitalisering, da det kun vil blive benyttet af ganske få mennesker – men det er måske netop her, der ligger materiale, som kan ændre vort kendskab til historien.

Hvis denne udvikling fortsætter, ender det med, at historieskrivningen her i landet bliver et monopol for nogle ganske få, udvalgte forskere.

Vores holdning er, at der i det mindste i alle de universitetsbyer, hvor der er et historiestudium, bør være adgang til fjernlån, så man kan indlåne arkivalier fra andre arkiver (også fra Rigsarkivet og dets forskellige afdelinger).

Der er i alle universitetsbyer et stadsarkiv, som sagtens vil kunne opfylde de sikkerhedskrav, rigsarkivaren stiller – også uden at det bliver hans egne folk, der bemander læsesalene.

Vi ved, at arkivloven er ved at blive taget op til revision. Vi håber derfor inderligt, at du vil lade hele problemstillingen om adgangen til arkivalier indgå i kommissoriet for dette udvalg – det gælder især muligheden for fjernlån, men også åbningstiden på alle afdelinger af Rigsarkivets læsesale.

På vegne af Foreningen Læsesal til Aarhus, den 8. dec. 2016

Vibeke Harsberg
Arkivar, cand.mag.